

PRIVAČIAME NAME LIOKAJAUS REIKIA TIEMS ŽMONĖMS,
KURIEMS LAIKAS IŠ TIKRŲJŲ YRA PINIGAI.

DŽENTELMŲ DŽENTELMENAS

Violeta BAGDANAVIČIŪTĖ

Viename iš „The Washington Times“ numerių akis užkliūva už citatos: „Aš esu namų, bet ne šeimos dalis.“ Taip apie savo darbą kalba trejus metus nuo 07.30 iki 19.00 valandos turtingų žmonių namuose JAV dirbantis vyresnysis liokajus (angl. – *butler*). Lietuvoje nėra tekę girdėti, kad kuri nors turtinga šeima, be namų tvarkytojos ar auklės patarnauti, samdytų profesionalų vyresnįjį liokajų. Tačiau Vakaruose tai yra įprasta, o Londone, turtingo indo šeimoje, šias pareigas eina lietuvis Mindaugas Vilkelis.

Mindaugas Vilkelis (trečias iš dešinės) su savo Londono „Ivor Spencer Butler School“ bendrakursiais. Visi jie yra skirtingo amžiaus, ir lietuvis pabrėžia, kad jų profesijoje amžiaus apribojimų nėra.

Viena iš praktinių užduočių – išrinkti šeiminkui naują automobilį.

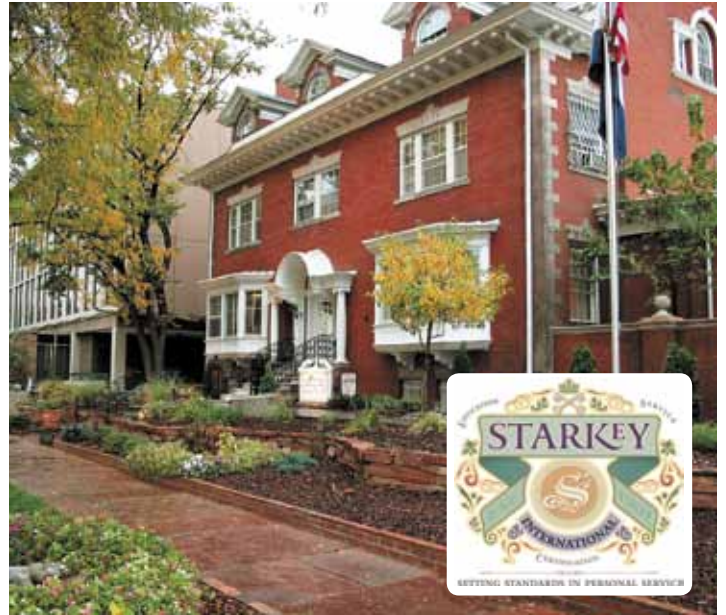
Duris į prabangaus Meiferio rajone esančius namus vyresniajam liokajui iš Lietuvos atvėrė Londone esančios prestižinės tarptautinės liokajų mokyklos „Ivor Spencer Butler School“ išsilavinimas ir diplomas. Angliškas terminas *butler* (liet. – „vyresnysis liokajus“) yra kilęs iš prancūzų kalbos žodžio *bouteillier*. Pažodžiui jis reiškia puodelio nešėją arba asmenį, atsakingą už butelius.

Tačiau šių mokslų geografija neapsiriboja tik Didžiąja Britanija. Mokytis šios specialybės galima ir JAV, Denveryje esančiame „Starkey International Institute“, kuris savo mokymo kokybe prilyginamas Harvardo universitetui. Jį 1989 metais įkūrė ponija Mary Louise Starkey. Nyderlanduose taip pat veikia „The International Butler Academy“. Istoriniame Zeisto mieste esanti akademija pabrėžia, kad liokajaus profesija yra siejama daugiau su vyriška gimine, nes tik 20% jos studentų yra moterys. Be to, čia nesvarbu amžius: jauniausiajam iš čia besimokiusiųjų buvo 20 metų, o vyriausiajam – 68-eri.

Svarbu ir tai, kad ir Didžioji Britanija, ir Nyderlandai yra monarchijos, todėl tiek „Ivor Spencer Butler School“, tiek ir „The International Butler Academy“ labai didžiuojasi, kai jų arba jų auklėtinių paslaugomis naudojasi karališkieji rūmai ir karališkųjų šeimų nariai. Rašydama šį rašinį taip pat įsitikinau, kad tarp šių dviejų mokyklų esama ir rimtos konkurencijos, tvyro tam tikra įtampa, tad jų santykiai, jei tokie apskritai egzistuoja, galima numanyti, nėra draugiški.

„Starkey International Institute“, kuris savo mokymo kokybe prilyginamas Harvardo universitetui, įkūrėja ponija Mary Louise Starkey.

Denveryje (JAV) esančio „Starkey International Institute“ pastatų kompleksas. Instituto herbe teigiama, kad jie nustato naujus asmeninio aptarnavimo standartus.

ANGLIŠKA TRADICIJA

Pasirinkti „Ivor Spencer Butler School“ Vilkelį paskatino ne tik tai, kad jis jau buvo gerokai apsilęs kojas Londono „Ritz“ viešbutyje, tačiau ir labai geri atsiliepimai apie šią mokyklą.

„Daugelis šią mokyklą baigusiu liokajų turi itin gerus darbus pas vadinamąją pasaulio grietinėlę. Nuo karališkosios šeimos, prezidentų, ambasadorių iki turtingiausių pasaulio žmonių“, – „Versus“ pasakoja lietuvis.

Jis neslepia, kad bilietas į šį pasaulį kainuoja itin solidžią sumą. Pavyzdžiui, nuo šių metų spalio 5 dienos prasidėję šešių savaičių kursai „Ivor Spencer Butler School“ kainuoja 5 376 GBP. Tarp šios mokyklos klientų minimas princas Charlesas, Bakingamo rūmai ir daug turtingų anglofilų amerikiečių.

Vilkelis mokėsi 10-ies žmonių grupėje ir, aišku, vienintelis tarp jų buvo lietuvis. Dar vienas lietuvis „Ivor Spencer Butler School“ yra baigęs maždaug prieš ketverius metus.

Paskaitos šioje mokykloje vyksta penkis kartus per savaitę nuo 09.00 valandos ryto iki 17.00 valandos vakaro. Be liokajui įprastų darbų, studentai mokomi ir įgyja įvairių patirčių, kurių gali prireikti dirbant turtingoje šeimoje. Pavyzdžiui, viena savaitės diena skiriama susipažinti su „Christies“ aukcionu. Studentai supažindinami su aukciono darbu ir praktiškai aiškinama, kaip padėti šeimininkui nupirkti milijonus kainuojantį paveikslą. Kitą savaitę – kita praktinė užduotis: kaip iš užsienio pargabenti ten įsigytą „Bentley“ ir sutvarkyti šio automobilio dokumentus.

„Buvo ir nemažai kitų praktinių dalykų. Pavyzdžiui, mus mokė, kaip kalbėtis su žmonėmis, atsižvelgiant į jų užimamas pareigas ar titulus“, – pasakoja Vilkelis.

Vyresnieji liokajai į savo šeimininkus ar jų svečius kreipiasi labai mandagiai, kaip antai madam ir visada – pavarde. Štai ir minėtoji „Starkey International Institute“ įkūrėja pageidauja visą laiką būti vadinama ponija Starkey, o ne tiesiog Mary.

„Ivor Spencer Butler School“ savo auklėtinius taip pat moko gerų manierų, kaip atsilipti telefonu, kaip iš seno į naują namą perkraustyti daiktus, kaip sukrauti lagaminą ir kaip paskui jį išpakuoti. Ir, žinoma, kaip tinkamai priimti svečius ar net tai, kaip elgtis su svečiu pastebėjus, kad jis ketino ką nors pavogti iš šeimininko namų.

Tradicijos ir naujieji laikai

Tarptautinė profesionalių vyresniųjų liokajų gildija (angl. – *The International Guild Of Professional Butlers*) skaičiuoja, kad pasaulyje šiuo metu galėtų būti keli milijonai profesionalių vyresniųjų liokajų. Kiek, pavyzdžiui, jų dirba Jungtinėse Amerikos Valstijose, statistikos nėra, tačiau manoma, kad profesionalios priežiūros reikia namui, jeigu jo dydis yra daugiau nei maždaug 300 m². Daugiausia didesnių ir brangesnių namų JAV yra Šiaurės Rytų regione. Kol Denveryje nebuvo ponios Starkey mokyklos, vyresnieji liokajai mokėsi turtingose šeimose arba atvykdavo iš Anglijos, kur yra senos vyresniųjų liokajų mokymo tradicijos. Nepaisant to manoma, dabar Anglijoje liokajų skaičius yra gerokai sumažėjęs nuo anksčiau skelbto 18 tūkst. ir šios pareigybės gali būti skaičiuojamos šimtais. Liokajais dirba daugiausia vyrai. Prieš priimant į darbą privačiame name, vyresnysis liokajus visuomet kviečiamas į pokalbį su pačiu savininku. Yra daug šio pokalbių niuansų ir paslapčių, tačiau svarbiausia elgtis taip, kad, vos metęs žvilgsnį, naujasis darbdavys mintyse ištartų: „Tai mūsų naujasis liokajus.“

Garsiausios vyresniųjų liokajų ir namų vadybininkų mokyklos:

„Starkey International“
 „Magnum Butlers“
 „Charles Macpherrson“
 „Australian Butler School“
 „South African School for Butlers“
 „Richard Fink“
 „Guild of English Butlers“
 „Ivor Spencer“
 „Professional Domestic“
 Šaltinis: „The International Butler Academy“.

„Name, kuriame dabar aš dirbu, mano pareiga yra ir vairuoti automobilį, lyginti marškinius, valyti stalo sidabrą, serviruoti stalą“, – kasdienius darbus vardija turtingai indų šeimai patarnaujantis vyresnysis liokajus Vilkelis. Ruošdami stalą, liokajai dažniausiai mūvi baltomis pirštinėmis, privalo paisyti visų serviravimo niuansų, o pasitikrindami, ar viskas padengta gerai, dar ir skrupulingai išmatuoja atstumus tarp stalo indų, stalo krašto.

Šiuolaikinis vyresnysis liokajus amerikietis.

Viena iš nelengvų mokymo užduočių – pagal visas taisykles paservuoti stalą.

„Privačiame name liokajaus reikia tiems žmonėms, kuriems laikas iš tikrųjų yra pinigai. Be to, pas juos beveik kiekvieną vakarą ateina daug svečių, vyksta verslo susitikimai“, – priduria Vilkelis.

Kai kurios liokajų mokyklos, norėdamos studentams perteikti vyresniojo liokajaus darbo esmę ir dvasią, kaip papildomą mokomąją priemonę naudoja 1993 metų Jameso Ivory filmą „Dienos pėdsakais“ („Remains of the Day“). Jame Anthony Hopkins puikiai vaidina pavyzdinę Anglijos liokajų Stivenšą. Kiekvieną dieną jis ištikimai tarnauja savo šeimininkui lordui Darlingtonui (aktorius Jamesas Foxas). Didžioji filmo veiksmo dalis vyksta Antrojo pasaulinio karo išvakarėse. Paklaustas, ar šeimininko požiūris bet kokia kaina draugauti su Vokietija jo nebaugina, šis nesutrinka: „Aš nieko negirdžiu. Jų kalbų klausymasis (šeimininko ir jo svečių, – aut. past.) mane atitrauktų nuo darbo.“ Liokajus, anot pagrindinio filmo herojaus, yra džentelmenų džentelmenas, kurio darbe svarbiausia yra orumas.

Kai dvarą nuo išpardavimo išgelbėjęs naujasis savininkas amerikietis Stivenso paklausia, kada šis paskutinį kartą keliavo po pasaulį, vyresnysis liokajus nė nemirkteli: „Šie namai man atstoja visą pasaulį.“

Tikrame gyvenime liokajai pastebi, kad kiekviename name jiems keliami skirtingi reikalavimai, todėl svarbiausia jų darbe – suvokti, kas svarbiausia jų šeimininkui. Tačiau vieną savybę vertina visi be išimties – atsidavimą šeimai, kuriai patarnaujama.

Kita vertus, iš Anglijos į JAV išvykę dirbti liokajai pastebi, kad daugelis turtingų amerikiečių neturi gerų manierų prie stalo pagrindų. Pavyzdžiui, jie nežino, kaip naudotis stalo sidabru.

TIK DĖL ĮRAŠO CV

Aukščiausio lygio aptarnavimo ar paslaugų reikia ne tik pasaulio turtingiesiems. Tradicijų, etiketo bei nepriekaištingos tvarkos yra laikomasi ir prestižinėse valstybinėse institucijose, pavyzdžiui, įvairių šalių karališkuosiuose rūmuose, Baltuosiuose rūmuose Vašingtone. Dirbti į nuolatinę karalienės rezidenciją Londone buvo kviečiamas ir „Versus“ pašnekovas Vilkelis.

„Daugeliu atvejų valstybinės institucijos mano profesijos žmonėms yra labai šykščios, todėl daugelis liokajų ten eina dirbti tik dėl didelę reikšmę tolesnei karjerai turinčio įrašo CV“, – neslepia Vilkelis. Tam, kad gautų rekomendaciją, liudijančią, kad dirbo karališkai šeimai, jam rūmuose būtų tekę praleisti ne mažiau kaip dvejus metus. Todėl šlovę profesinėje veikloje jis atidėjo ateičiai, pasirinkdamas solidų atlygį už darbą privačiame name. „The International Butler Academy“ nurodo, kad vyresnieji liokajai per metus uždirba 50–100 tūkst. USD ir dar gali gauti papildomą piniginę padėką.

„Jeigu pas vieną šeimininką esi išdirbęs, pavyzdžiui, trejus metus, tai bet kuris kitas darbdavys į tave visada žiūrės su pagarba ir pasitikėjimu“, – nurodo Vilkelis. Anot jo, Anglijoje liokajai per metus gali uždirbti 40–60 tūkst. GBP.

Kalbėdamas apie karjeros galimybes jis pabrėžia, kad aukštesnis laiptelis yra namo vadybininko (angl. – *household manager*) pareigos. Tačiau lietuvis abejoja, ar sieks tokių karjeros galimybių.

„Vyresniojo liokajaus darbas prasideda nuo įėjimo į namą. Aš sutinku svečius ir juos palydžiu. Namo vadybininkas dažniausiai visą dieną praleidžia prie kompiuterio arba perka namui reikalingus dalykus“, – aiškina Vilkelis. Ir čia pat vaizdžiai iliustruoja: apie princesės Dianos vyresnįjį liokajų Paulą Burrelį po jos mirties sužinojo visas pasaulis, nes jis visada buvo šalia jos. O štai apie vadybininką niekas ir dabar nieko nežino. □

NAMAI – VISAS PASAULIS

Kitas liokajus, mokslus išėjęs JAV „Starkey International Institute“, akcentuoja, kad Denveryje juos moko ne tik kaip ir ką daryti, bet ir kodėl taip reikia daryti. Šio instituto auklėtinius dažniausiai samdo žmonės, kurių turtas vertinamas 100 mln. USD ir daugiau.